

Resumé:

Ældre nydansk topologi

Lars Heltoft
Københavns Universitet

Ældre nydansk ledstilling er et mellemtrin mellem middelalderens informationsstrukturelle ledstillingssystem og det moderne danske topologiske system, hvor der ikke længere findes specielle fokuspladser. Ældre nydansk bevarer til en vis grad det gamle system. Min tese er at systemet indsnævres til at være en mulighed for pronominale valensled (og frie adverbialer), mens ikke-pronominale valensled alt-overvejende står i indholdsfeltet.

De pronominale valensled kan både stå i indholdsfeltet og i feltet før det styrende verbum:

- (1) sielff haffde hand gjort det, oc sielff maatte hand det haffue
(Palladius V 90, 35-91, 1)
'selv havde han gjort det, og selv måtte han det have'
han havde selv gjort det, og han måtte selv tage imod det

Står de før infinittet, kan de stå i fokusposition.

- (2) du skalt icke saadant tencke (Syv Mestre 131, 25-26)
'du skal ikke sådant tænke'
du skal ikke forestille dig sådan noget
- (3) aldrig haffuer ieg nogen anden hafft / aldrig uil ieg oc nogen anden haffue (Griseldis 116, 18-23)
'aldrig har jeg nogen anden haft, aldrig vil jeg og heller nogen anden have'
aldrig har jeg haft nogen anden, og jeg vil heller aldrig have nogen anden

Pronomenerne kan stå før deres styrende verbum og følger ikke den moderne letledsregel:

- (4) Der ieg ded sagde, græd hun meere en[d] som før (Leonora 56)
'da jeg det sagde, græd hun mere end som før'
da jeg sagde det, græd hun mere end før
- (5) Thi eftterat det var bleven got med drengen, bleff min kiere
Husbonde anfectet nat oc dag, saa ingen kand det troe eller
tenke ... (Brunsmann 118)
'Thi efter at det var blevet godt med drengen, blev min kære
husbond anfægtet nat og dag, så ingen kan tro eller tænke det'
*For efter at det var blevet godt med drengen, blev min kære
husbond angrebet nat og dag, så ingen kan tro det eller fore-
stille sig det*

Jeg viser således hvordan pronominal led stadig følger det middelalderlige sætningsskema. I moderne tid er der kun rester tilbage, hvoraf jeg nævner to omtolkede: placering af led med negation i aktualfeltet og trykreducerede pronominal led ('letled'). Om de sidste gælder at de ikke er eksempler på object shift (det var i middelalderen objekter og andre led kunne det), og at de heller ikke er baggrundsled (det var til og med ældre nydansk at de kunne være det). Derimod er de klitiske led, formentlig til neksusledet.

Litteratur

- Heltoft, Lars (2011) Lette pronomeners placering. Klise og topologisk integritet. *Ny forskning i Grammatik* 18:61-79.
- Nørgård-Sørensen, Jens & Lars Heltoft (2015) Grammaticalisation as paradigmatisation. Andrew D.M. Smith et al. (red.) *New Directions in Grammaticalization Research*. Amsterdam/ Philadelphia: John Benjamins Publishing Company:261-292.

Resumé:

Sprogstatistik

Pia Jarvad
Dansk Sprognævn

I foredraget vil jeg komme ind på tidligere undersøgelser af ordforrådet og dele af ordforrådet, fx anglicismer. I dag er sådanne statistiske undersøgelser noget nemmere end tidligere med de automatiske optællinger i store mængder af tekster. Sprognævnets projekt Moderne importord i dansk vil give svar på spørgsmålet om hvorvidt påvirkningen fra andre sprog er kraftigere i dag end tidligere, og om der sker en ændring i hvilke sprog der øger eller mindsker deres påvirkning. I projektet sammenholdes data fra forskellige typer af hyppighedsundersøgelser (leksikalsk hyppighed, hyppighed i den centrale leksikalske norm og hyppighed i løbende tekst), og resultater for hyppighedsundersøgelser i dag kan sammenlignes med tidligere undersøgelser. Anvendelse af tre forskellige målemetoder kan belyse hvordan importordene etablerer sig i ordforrådet: Den leksikalske hyppighed belyser variationen af importord og hvilke typer af importord der lånes; hyppighed i kerneordforrådet kan vise om de udenlandske ord trænger ind i det mest centrale af det danske ordforråd; mens ordhyppighed i løbende tekst viser importordenes relative frekvens i store tekstmængder.